

مبانی تفکر خودی و غیر خودی

از نشانه‌آشنایی تا گرای جنبه‌پیکانه

سید صمد موسوی

اشاره:

در مسیر انقلاب اسلامی، همواره شاهد گروه‌بندی‌ها و جناح‌بندی‌های متفاوتی بوده‌ایم؛ به گونه‌ای که در بسیاری از مواقع، دشمن با هزینه‌های فراوان سعی در تشدید این اختلافات می‌کرد تا با استفاده از صف‌بندی‌های موجود، بتواند بین نیروهای اصیل انقلابی اختلاف ایجاد کرده و برای رسیدن به اهداف شوم خود، مسیر را هموار کند. رهبر حکیم و فرزانه انقلاب که همانند امام علیه السلام و همچون سال‌های گذشته، اهتمام جدی‌ای برای حفظ مرزهای اعتقادی - سیاسی میان نیروهای خودی با غیرخودی داشته و بر رعایت این مرزبندی تاکید کرده‌اند، ایده‌ای را مطرح فرمودند که مطرح شدن آن، بازتاب‌ها و واکنش‌های فراوان به دنبال داشت و موج فرهنگی‌ای آفرید و خط بطلانی بر تمام تلاش‌های دشمنان کشید. خودی در تعریف مقام معظم رهبری آن است که دلش برای اسلام می‌تپد؛ دلش برای انقلاب می‌تپد؛ به امام ارادت دارد؛ برای مردم به صورت حقیقی - نه ادعایی - احترام قائل است.^۱

خودی و غیر خودی

«خودی» در لغت، معادل «آشنا» و «غیر خودی» نیز معادل «غریبه»، «بیگانه» و «ناآشنا» است. در اصطلاح نیز برای تعریف افراد و گروه‌ها به «خودی» و «غیر خودی»، ملاکی غیر از «آشنا» و «ناآشنا» بودن دخیل است. همین موضوع از سویی، موجب گردیده تا بسیاری از «آشنایان» به دلیل دارا نبودن آن ممیزه‌ها، شایستگی اتصاف به «خودی» را از دست بدهند و در صف «غیر خودی‌ها» قرار گیرند. از سوی دیگر، سبب گشته است تا بسیاری از «نا آشنایان» به لحاظ برخورداری از آن‌شاخص‌ها، از زمره «غیر خودی‌ها» خارج و در شمار «خودی‌ها» درآیند.^۲ برای این کلمه تعاریف مختلفی ارائه شده است:

۱. برخی همه انسان‌ها را خودی می‌دانند.
۲. برخی هر کسی ایرانی باشد را خودی می‌شمرند.
۳. برخی هر کس که قانون اساسی را بپذیرد، خودی می‌دانند.
۴. برخی گفته‌اند هر مسلمانی خودی است.
۵. بعضی‌ها هر کسی که شیعه است را در دایره خودی‌ها می‌آورند.

اما مناسب‌ترین تعریف این است که خودی کسی است که به اسلام اصیل، ولایت فقیه، اندیشه‌های امام خمینی^{ره}، رهبری نظام و تبری و مبارزه با دشمنان اسلام و انقلاب، التزام قلبی و عملی داشته باشد. بنابراین تعریف، کسی که هر یک از شرایط یاد شده را نداشته باشد، غیر خودی است.

مقام معظم رهبری غیر خودی‌ها را این‌گونه تعریف می‌کنند: «غیر خودی کسی است که دستورش را از بیگانه می‌گیرد؛ دلش برای بیگانه می‌تپد؛ دلش برای برگشتن آمریکا می‌تپد؛ غیر خودی آن کسی است که از اوایل انقلاب در فکر ایجاد رابطه دوستانه با آمریکا بود. به امام اهانت می‌کرد؛ اما برای آمریکا اظهار علاقه می‌نمود. کسی به امام

اهانت می‌کرد، ناراحت نمی‌شد؛ اما اگر کسی به دشمنان بیرون از مرز یا همدستان آن‌ها اهانت می‌کرد، ناراحت می‌شد؛ اینها غریبه‌اند. اسمشان چیست، هر چه باشد.»^۳

نباید محدوده خودی را آن قدر گسترده و وسیع بگیریم که دشمنان در دایره خودی‌ها قرار گیرند و نباید دایره آن را آن قدر تنگ کنیم که خودهای ضعیف را از آن خارج کنیم.^۴

برخورداری اشخاص و گروه‌ها از ایمانی درست و اتخاذ شیوه‌ای مناسب با آرمان‌های وحیانی که همراه با ولایت‌مداری باشد، سبب «خودی» بودن آنان و به وجود آمدن مرزی بین آنان با کسانی خواهد شد که در زمره «غیر خودی‌ها» قرار دارند. در این باره، خدای متعال به صورت استفهام انکاری می‌فرماید: «آیا کسانی را که گروهی و کارهای شایسته کرده‌اند، چون مفسدان در زمین می‌گردانیم یا پرهیزگاران را چون پلیدان قرار می‌دهیم؟»^۵ بر این اساس، آنچه سبب می‌شود تا انسان‌ها به «خودی» و «غیر خودی» تقسیم گردند، مسائلی از قبیل نژاد، ملیت و آب و خاک نمی‌باشد، بلکه دین‌مداری همراه با ولایت‌پذیری در شکل صحیح آن، ملاک خودی و فقدان این ملاک نشانه غیر خودی است.^۶

ریشه خودی و غیر خودی در اسلام
زمانی که رهبر انقلاب این دسته‌بندی را مطرح فرمودند، برخی بهانه جویی کرده و ادعا می‌کردند که این مسئله دینی نیست و صرفاً تقسیم‌بندی سیاسی است، اما با مراجعه به منابع اصیل اسلامی خلاف ادعاهای اینان را خواهیم دریافت؛ چرا که بحث خودی و غیر خودی، ریشه در عقل و شرع دارد و بر قرآن، روایات، عقل، سیره عقلا و فطرت متکی است.

خودی و غیر خودی در قرآن
در قرآن کریم، آیات فراوانی وارد شده که پیامبران و طرفداران آن‌ها را از مخالفان جدا کرده و مرز مشخص

میان آنان قرار داده است. قرآن کریم می‌فرماید: «یا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بَطَانَةَ مَن دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا؛ ای کسانی که ایمان آورده اید! از غیر خود، کسی را به دوستی نگیرید که آن‌ها از هر گونه شر و فساد دربار شما کوتاهی نمی‌کنند.»^۷ همچنین می‌فرماید: «مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ؛ محمد^ص فرستاده خداست و کسانی که با او می‌باشند، بر کافران سخت دل و با یکدیگر مهربانند.»^۸ از این آیات می‌توان از استفاده کرد که اعتقاد به خودی و غیر خودی از ضروریات مسلم همه ادیان است.

خودی و غیر خودی در روایات

در سنت رسول خدا^ص و ائمه معصومین^ع این تقسیم‌بندی وجود دارد. پیامبر^ص و یاران‌ش، خودی و سران مشرکان و کفار و پیروان آن‌ها غیر خودی محسوب می‌شدند. در دوران اهل بیت^ع نیز مرز بین خودی و غیر خودی به جدی‌ترین شکل وجود داشت. زندان‌ها، تبعیدها، آوارگی‌ها، اسارت‌ها و شهادت‌ها گویای مرز خودی و غیر خودی بود. در کربلا خط اصیل خودی و غیر خودی مشخص شد و مظهر تمام عیار مرز خودی و غیر خودی شیعیان با مسلمانان دیگر بود.

در زمان ائمه^ع شیعیان از خودی و غیر خودی با کلمه «نحن» و «هؤلاء» نام می‌بردند. در زیارت جامعه کبیره نیز مضامین فراوانی از قبیل «فمعکم معکم لا مع غیرکم؛» وجود دارد که تقسیم

خودی و غیرخودی از آن‌ها استفاده می‌شود.

امام سجاد علیه السلام فرمود: « من رغب عنا لیس منا و من لم یکن معنا فلیس من الاسلام فی شیء؛ کسی که از ما روی گردان باشد، از ما نیست و کسی که با ما نباشد، بهره ای از اسلام ندارد.»^۹

تاکید عقل بر مرزبندی

عقل همواره به جدایی سره از ناسره، دوست از دشمن، حق از باطل و صالح از ناصالح حکم می‌کند. از دیدگاه عقل، دفع ضرر محتمل واجب است و مخلوط شدن دوست و دشمن، می‌تواند خطرناک باشد و موجودیت دوستان را به شدت تهدید کند. از این رو، عقل حکم می‌کند که دوستان خود را از دشمنان و وابستگان آن‌ها جدا کنیم تا بتوانیم منافع و مصالح خود را حفظ کرده، خویشتن را از ضربه‌های دشمن در امان داریم.^{۱۰}

مبانی جبهه خودی

اگر بخواهیم با توجه به تعریف مطرح شده مقام معظم رهبری مبانی جبهه خودی را برشماریم، باید گفت این تفکر بر شش اصل بنا شده است و هر کس این اصول را قبول داشته و از آن‌ها تبعیت کند، جزء این جبهه خواهد بود؛ حال در هر جایگاه و مسئولیتی که باشد. با این اوصاف اصول تفکر خودی‌ها عبارتند از:

۱. اعتقاد به اسلام ناب ۲. پابندی به نظام مقدس، انقلاب و نظام اسلامی ۳. وفاداری به اندیشه‌های امام علیه السلام ۴. اعتقاد و التزام به ولایت فقیه ۵. همسویی با فرامین ولی امر مسلمین ۶. حب و بغض الهی با دوستان و دشمنان.

بخش قابل توجهی از کشور ما را این گروه تشکیل می‌دهند که در صورت لزوم می‌توانند اوضاع نامطلوب را عوض کنند. البته در دیدگاه مقام معظم رهبری عموم مردم و آحاد ملت همه خودی‌اند، اما جریان‌های سیاسی، می‌توانند به دو جبهه تقسیم شوند و به

مناسبت‌ترین تعریف این است که خودی کسی است که به اسلام اصیل، ولایت فقیه، اندیشه‌های امام خمینی علیه السلام رهبری نظام و تیزی و مبارزه با دشمنان اسلام و انقلاب، التزام قلبی و عملی داشته باشد. بنابر این تعریف، کسی که هر یک از شرایط یاد شده را نداشته باشد، غیر خودی است

این ترتیب هم جریان خودی داریم و هم جریان غیرخودی.^{۱۱} و کسانی که مخالف این اصول هستند، جزء جبهه غیر خودی هستند و می‌توان گفت اصول و مبانی غیر خودی‌ها عبارتند از: ۱. بی‌اعتنایی به اسلام ۲. ضدیت با اندیشه‌های امام خمینی علیه السلام ۳. ولایت‌گریزی ۴. مخالفت با انقلاب و نظام اصیل اسلامی ۵. پیروی از فرهنگ غرب ۶. حب و بغض غیر الهی.

برخورداری اشخاص و گروه‌ها از ایمانی درست و اتخاذ شیوه‌ای مناسب با آرمان‌های وحیانی که همراه با ولایت‌مداری باشد، سبب خودی بودن آنان و به وجود آمدن مرزی بین آنان با کسانی خواهد شد که در زمره غیر خودی‌ها قرار دارند

پی‌نوشت‌ها

۱. خطبه‌های نماز جمعه تهران به امامت مقام معظم رهبری (۱۳۸۷/۵/۸).
۲. واژه‌شناسی، دیدار آشنا، مرداد ۱۳۸۰، شماره ۱۴.
۳. خطبه‌های نماز جمعه تهران به امامت مقام معظم رهبری (۱۳۸۷/۵/۸).
۴. خودی و غیر خودی، محمد رضا اکبری، پیام عترت، ۱۳۷۸، ص ۳۲.
۵. ص/ ۲۸.
۶. واژه‌شناسی، دیدار آشنا، مرداد ۱۳۸۰، شماره ۱۴.
۷. آل عمران/ ۱۱۸.
۸. فتح/ ۲۹.
۹. بحار الأنوار، علامه مجلسی، مؤسسه الوفاء بیروت، لبنان، ۱۴۰۴ ه ق، ج ۲۳ ص ۳۱۳.
۱۰. خودی و غیر خودی، ۴۲.
۱۱. مقام معظم رهبری در خطبه‌های نماز جمعه تهران (۱۳۸۷/۵/۸).